

Deilt um innflutning á hráu kjöti í kjölfar áljits ESA vegna kvörtunar SVÞ:

Okkur ber skylda til að verja búfjárstofna okkar

– ekki sjálfsagt mál að flytja hér inn hrátt kjöt segir Vilhjálmur Svansson dýralæknir á Keldum.

Vilhjálmur Svansson dýralæknir á Keldum segir ekki sjálfsagt mál að heimila innflutning á hráu kjöti. Af því sé áhætta þótt deila megi um hversu mikil hún sé. Þá varði hættan ekki eingöngu íslenska bústofna því smit geti einnig borist í menn.

Upplýst var á dögunum að ESA, Eftirlitsstofnun EFTA, telji að bann Íslands við innflutningi á hráu kjöti brjóti gegn ákvæðum EES-samningsins. Voru þetta viðbrögð vegna kvörtunar Samtaka verzlunar og þjónustu til ESA í árslok 2011. Stofnunin hefur veitt íslenskum stjórnvöldum frest til loka maí til að standa fyrir máli sínu, en áskilur sér rétt til að fara með málið fyrir dómstóla. Steingrímur J. Sigfússon atvinnuvegaráðherra sagði í kjölfarið að tekið yrði til ítrustu varna gegn Eftirlitsstofnun EFTA.

Áhættan getur verið sérlega mikil

Vilhjálmur Svansson hefur áður bent á að vegna landfræðilegrar einangrunar og strangra innflutningsreglna lifandi dýra og dýraafurða hafi tekist að halda Íslandi fríu af mörgum smitefnum sem landlæg eru erlendis og hafa sum hver valdið faröldrum, þar á meðal í ríkjum Evrópusambandsins. Áætlað hafi verið að aðeins lítil hluti þekktara smitefna sem finnast í ESB löndum sé að finna á Íslandi. Því geti áhættan verið sérlega mikil vegna sjúkdóma sem íslenskir húsdýrastofnar hafi ekki byggt upp ónæmi fyrir. Auðveldlega geti því komið upp faraldrar hér eins og dæmin sýni t.d. varðandi hross.

Innflutningur á hráu kjöti ekki sjálfsagt mál

„Við viljum meina að það sé ekki sjálfsagt mál að flytja hér inn hrátt kjöt. Það er þannig að búfé á Íslandi er með mjög óvenjulega smitsjúkdómastöðu og hefur búið við aldalanga einangrun. Það er óumdeilt að mjög margir af þeim sjúkdómum sem eru þekktir og landlægir erlendis eru ekki til staðar hér á landi. Við viljum nýta okkur sérstöðu okkar sem eylands og lágmarka áhættuna á að fá hér slíka sjúkdóma. Auk þess erum við líka með menningarsöguleg verðmæti í okkar íslensku búfjárstofnum og okkur ber skylda til að verja þá sem framleiðslukyn.“

Vilhjálmur nefnir að öll eylönd sem einhverja möguleika hafi á, reyni að verja sína bústofna af mikilli hörku. Þar megi t.d. nefna Nýja-Sjælland sem er m.a. stórframleiðandi á kindakjöti. Þar geri menn allt til að lágmarka áhættuna.

Vilhjálmur segir að menn hafi svo sem ekki hugmynd um við hverju megi búast varðandi möguleg smitefni. Í manninum, sem er mest rannsakaða dýrategund jarðarinnar, sé þekkt um 1.500 smitefni. Þá séu að uppgötvast 2-4 ný smitefni í mönnum á hverju ári. Fyrir búfjárteggjendur sem mest eru rannsakaðar, sé þekkt 150 til 250 smitefni. Þekkt smitefni séu þó einungis toppurinn á ísjakanum.

Smitefni geta líka borist í fólk

„Sum þessara smitefna geta verið til staðar í hráu kjöti eða aðliggjandi vefjum. Síðan er það ákveðið mat hver áhættan sé á að þetta geti borist í okkar búfé eða fólk. Gagnvart mönnum er t.d. verið að tala um

Íslenskir búfjárstofnar eru vegna aldalangrar einangrunar afar viðkvæmir fyrir utanaðkomandi smitsjúkdómum. Öll eylönd sem einhverja möguleika hafa á reyna að verja sína bústofna af mikilli hörku, segir dýralæknir.

Íslenski kúastofnin er einstakur á heimsvísu og alfarið á ábyrgð Íslendinga að vernda hann.

kampýlóbakter, salmonella og E coli O157:H7 (Escherichia coli), stundum kölluð hamborgarabakterían, sem veldur ekki veikindum í dýrum en getur valdið alvarlegum sjúkdómi í fólkum og dauða og hefur oft valdið stórum hópsýkingum. Talið er líklegt með auknum innflutningi á hráum nautgripaafurðum megi búast við að þessi baktería berist til landsins, komist út í lífríkið og smiti íslenskan búþening.

Af öðrum smitefnum mætti nefna til sníkjudýrið trikínú sem möguleg hættu er á að berist hingað, þó að áhættan sé kannski ekki mikil, ef ekki er farið framhjá eftirliti og dýrum ekki gefnar smitaðar afurðir. Trikínú er ekki þekkt í dýrum hér en berist hún með afurðum, getur hún valdið veikindum í mönnum og jafnvel dauða. Þetta er síðan alltaf háð mati hver líkindin séu fyrir að slíkt berist hingað með hrávöru.“

Þráðormurinn trikínú (Trichinella), sem stundum er nefndur fleskormur, hefur m.a. fundist í ísbirni sem skotinn var á Hornströndum á sjöunda áratug síðustu aldar. Einnig fannst hann í ísbirni sem felldur var skammt frá Þverárfellsvegi 3. júní 2008. Sníkjudýrið er vel þekkt í ýmsum spendýrum erlendis eins og refum, hundum, villisvínum og jafnvel búfé. Ormurinn smitast ekki í menn nema við neyslu á smituðu hráu kjöti og býr sníkjudýrið þá um sig í vöðvum og veldur miklum sársauka og jafnvel dauða.

Einstök staða kjúklinga- og svínaræktar

Vilhjálmur nefnir svína-, kjúklinga- og eggjabú hérlendis sem dæmi um góðan árangur af smitvörnum. Þar sé viðhaft strangt eftirlit og smitvarnir miklar.

„T.d. er staða kampýlóbakter í kjúklingarækt hér á landi einstök á heimsvísu og þótt einstaka tilfelli hafi verið um salomellu í kjúklingaeldi hér á landi er hún mjög fátíð og vel fylgst með því að ekki fari salmonellu-mengaðar afurðir á markað.“

Þó svo að dæmi séu þekkt hérlendis frá fyrri tíð af smiti í svínum með innfluttum matvælum eru hverfandi líkur á að smitsjúkdómar berist inn á stærri svína- og alifuglabú með innfluttum matvælum, enda matarúrgangur ekki notaður sem skepnufóður á þeim búum. Slíkt á ekki að geta gerst nema fyrir algjöra slysi eða gáleysi.

Öðru máli gegnir um búþening sem gengur frjáls utandyra; hann er berskjaldaðri fyrir smiti sem hugsanlega leyndist í matarúrgangi sem honum er gefinn eða sem skilinn er eftir á víðavangi. Smit úr slíkum úrgangi getur hugsanlega einnig borist í villt dýr. Má í því sambandi nefna trikínú og sull.“

Innflutningur lifandi dýra hættulegastur

Vilhjálmur segir að mögulega megi flokka áhættuþættina með tilliti til alvarleika. „Vísindamenn hér á landi eru trúlega einna minnst hræddir við að smit berist með innfluttu kjöti en þeir eru dauðhræddir við að smit berist með innfluttum lifandi dýrum. Ef við færum út í óheftan slíkan innflutning þá yrði fjandinn laus.“

Segir Vilhjálmur að ef lítt eða óheftur innflutningur á hráu kjöti frá ESB yrði leyfður væri það líka alltaf spurningin um eftirlitið þar sem kjötið er upprunnit. Þá gæti líka verið erfitt að rekja uppruna og tryggja heilbrigði kjöts sem komist hefði inn á markað í Evrópu og yrði hugsanlega selt hingað.

„Nefna má í þessu sambandi hrossa- og asnakjöt sem hefur verið selt víða sem nautakjöt. Eftirlitskerfið er því kannski ekki 100%,“ segir Vilhjálmur.

Yfirdýralæknir á svipaðri skoðun

Í Bændablaðinu 7. febrúar sl. sagði Sigurborg Daðadóttir, nýr yfirdýralæknir, að hættu væri á að hingað til lands bærust sjúkdómar með afurðum dýra sem fluttar væru til landsins. Hættan samfara slíku er ekki síst fólgin í sjúkdómum sem geta

lagst á fólk, sagði Sigurborg. – „Það er mun minni hættu á að það beri með sér sjúkdóma í dýr, þó að hún sé til staðar. Það er mun styttri leið frá dýri til dýrs og frá manni til dýrs. Við megum hins vegar ekki einblína á innfluttar dýraafurðir út frá heilbrigði dýra heldur út frá heilbrigði okkar manna. Íslendingar hafa náð mjög góðum árangri í baráttunni gegn salmonellu og kampýlóbakter í kjúklingum, það er mun lægri tíðni slíkra sýkinga í fólkum hér á landi en í Evrópulöndunum. Það er það sem við eigum að verja eins og kostur er.“

Varðandi áhættuna nefndi Sigurborg einnig kjúklinga-framleiðsluna hérlendis, sem væri til fyrirmyndar en samt afar viðkvæm fyrir smiti.

„Kjúklingabændur hér á landi eru fremstir í heiminum að verjast kampýlóbaktærmíti og því má ekki tefla í tvísýnu. Aðrir bændur ættu að taka kjúklingabændur sér til fyrirmyndar, að verja sínar skepnur fyrir sjúkdómum. Svínabændur hafa gert þetta líka en mér þykja aðrir bændur ekki endilega sýna mikla ábyrgð í þessum efnum.“

Varað við smiti úr frosnum innfluttum berjum

Varðandi smit úr innfluttum matvælum vakti athygli þegar Heilbrigðiseftirlit Reykjavíkur, Matvælastofnun og sóttvarnalæknir sendu út tilkynningu 15. mars sl. með hvatningu til almennings um að sjóða allar tegundir frosinna berja sem fást í búðum áður en þeirra en neytt. Í tilkynningu sagði að á undanföllum mánuðum hefðu 30 manns í Danmörku greinst með Lifrarbólgu A. Grunur léki á að fólk hefði smitast við neyslu á ósoðnum frosnum berjum. Ekki hefði verið hægt að benda á ákveðna tegund en rannsókn væri í gangi. Sambærilegar vörur eru á markaði hér og í Danmörku og því er neytendum ráðlagt að sjóða berin í minnst eina mínútu áður en þau eru notuð.

Þó að yfirvöld hafi þarna varað eingöngu við frosnum innfluttum berjum, sem flestir hafa talið örugg til þessa vegna frýstingarinnar, er vert að hafa í huga að hingað til lands er árlega flutt inn umtalsvert magn af frýstu grænmeti. Einnig fersku grænmeti, frosnum kjötvörum og fleiri matvælum.

/HKr.